

készárúkészlet ismét nő és új visszaesés áll be. Ezek a visszaesések még erősebbek volnának, s az ipari termelés még kisebb, ha a gyorsan növekvő fegyverkezés nem találna, ha terméketlen is, de fölös kelendőségre.

*

Az utolsó évek a tőkés rend feszültségteli összeomlásának gazdasági feltételeit ugrásszerűen tovább fejlesztették. A termelő erők és a termelési viszonyok közti ellenmondás kézzelfogható lett. A polgárság képtelen az általa létrehozott termelő eszközöket kihasználni; a lakosságbeli fölösleg mellett krónikus a tőkefölösleg: leállított ipari telepek és nélkülöző munkanélküli seregek. Tőkék és mindenféle áruk nagyvonalu „tervszerű“ megsemmisítése a legmélyebb romlás jele. Miközben a pénzüligarchia helyzetét minden más népréteg terhére törekszik javítani; miközben a tőke központosításával a gyengébb kapitalistákat és a kispolgárságot kiszajátítja; miközben az államapparátust az egész nép kihasználására fordítja, — egyre tovább növeli a termelő erők és a termelési viszonyok közti ellenmondást, relative egyre tovább apasztja a társadalom fogyasztó erejét és mélyíti a válságot. Ugyanazok az okok, amelyek a jelenlegi depresszió különös jellegét feltételezik, határozzák meg a tőkés gazdálkodás további menetét is. A tőkés rend általános válságának s az időleges stabilitás végének hatása és az ezzel együtt járó imperialista és osztályellentétek élesedése, a viszonyok általános labilitása az ipari ciklusnak egy további, még erősebb deformálódását eredményezi. A jelenlegi depresszió rövid ideig tartó felélénkülésekkel és erős visszaesésekkel több évig tart, anélkül, hogy — talán pár ország kivételével — egy prosperitási szakaszba menne át, hogy végül egy újabb, még mélyebb és pusztítóbb gazdasági válság kövesse... Ez a perspektiva arra az esetre, ha a világháború és a feszültségek kitörése még több évig elhúzódik. Ez azonban nagyon valószínűtlen. A polgárság miután a jelenlegi depresszió folyamán elégedetlen a tőke értékesítésének csekély javulásával a kiutat a háborúban keresi... (V.)

VILÁGGAZDASÁGI JEGYZETEK

SZTRAJKOK A KÖZEL KELETEN. Az Európában megfélemlített tőke, amely veszendőben lévő profitját ezer és ezer úton keresi, útját Kelet felé veszi. Miért? A termelés és fogyasztás szempontjából új országok vannak támadóban, új piacok nyílnak, új fogyasztó-tömegek kizsákmányolási lehetőségei ígérkeznek. Itt van például Egyiptom, amelynek 14 millió lakosságából eddig csak 2 millió volt tényleges fogyasztó. A látszólagos szociális engedményekkel s az ugyancsak látszólagos kulturális színvonal emelésével a még hiányzó 12 milliót is értékes fogyasztóvá lehet tenni. Transzjordánia, Szíria, Irák, Perzsia, Hedzsasz, ugyancsak azok a helyek, amelyek felé a nemzetközi tőke expanziója irányul. Ennek az iparosodási folyamatnak, amelynek arányai évről évre nőnek, a későbbi termelés szempontjából két támpontja van. Az egyik Egyiptom, a másik Palesztina. Egyiptomban az idegen tőke, egyesülve a belföldivel siet megteremtteni a „hazai“ ipart. Rendeltetése egyelőre a helyi piac szükségleteinek fedezése. Ha azután a termelés keretei kialakulnak, feladata már export igények kielégítése is lesz. Miután a belső szükségletet fedezte, külső piaci lehetnek Szudán és Hedzsasz. Palesztina rendeltetését — London részéről, a hazát építő zsidósággal szemben hangoztatott jelszavak ellenére — ugyancsak hasonló szempontok határozzák meg. Az angol ipari imperializmusnak más szempontból is szüksége van egy előretolt támpontra. Japán mindent és mindenkit legázoló ipari dumpingje mind félelmetesebb arányban fenyegeti azokat a pontokat, amelyeket London

tegnap még érdekkörébe tartozóknak mondhatott. Ezeknek a pontoknak megvédése vagy visszahódítása Anglia számára ma már élet-halál kérdést jelent. Palesztina lesz tehát az a pont, amelynek sáncai mögül a defenzív harcot megvívó erők felvonulhatnak s az összezapás sorsát eldönthetik. Mi sem természetesebb, hogy az iparosodás e folyamata kísérő jelenségeivel együtt jelentkeznek. Ezek a jelenségek szembetűnőek. Az első ezek közül egy új ipari proletáriátus kialakulása. A modern étellel eddig minden kapcsolat nélkül élt beduin, a pasák földjén rabszolga sorban tengődő felláh abban a hitben, hogy a városban kenyeret talál, nagy tömegekben indul a városok felé. A várossal való érintkezés első eredménye új életkeretek kialakulása. A sivatagi beduin, aki életének sorsát tegnap még egyik oázistól a másikig számár hátán hordta, aki élelmiszerszükségletét pár szem datolyával vagy banánnal fedezte, abban a pillanatban, amikor mint ipari munkás a tőke érdekkörébe szegődött, életvonalát a körülmények parancsoló hatása következtében megváltoztatja. A várossal való érintkezés másik kísérő jelensége: látókörének kiszélesülése. Munkája során kapcsolatba kerül olyan Európából keletre származott idegen munkásokkal, akiknek osztályöntudata fejlődésére döntő hatást gyakorol. Ennek illusztrálására álljon a következő példa: néhány évvel ezelőtt Jaffában egy cementgyár keletkezett. 800 arab és 400 zsidó munkás biztosította az üzem zavartalan menetét. Az arab munkások napi bére 8 *piaszter volt*, a zsidó munkások viszont napi 8 órai munkáért 14 *piasztert* kaptak. A két csoport munkabére közti különbség magyarázata az, hogy a zsidó munkásokat mint specialistákat szerződtették, míg az arabok a sokkal nehezebb 14 órás napi munkájukért a napszamosok bérét kapták. A napi 8 *piaszterből* azonban a gyár vezetősége „munkaközvetítői” díj címén még két *piasztert* levont. Az arab munkások két esztendői hallgatás után megszólaltak. Zsidó társaik értékesebb munkáját nem vonták kétségbe, a munkaközvetítő számára történő 2 *piaszter* levonásának azonban megszüntetését követelték. A gyár vezetősége erről persze hallani sem akart. Végre az arab munkások nagy tette határozta el magukat. Kimondották a sztrájkot, minek következtében a gyári üzem beszünt. Három heti keserves harc után már úgy látszott, hogy az arab munkások kénytelenek visszatérni — a régi feltételek mellett! — munkahelyükre. Ebben a pillanatban azonban váratlan fordulat történt. A gyár zsidó munkásai arab társaik mellé állottak. Megtörtént tehát a Közel Kelet munkásmozgalmának a legelső olyan epizódja, amely az idegen és arab bérmunkások szolidaritása következtében a munkásság győzelmével végződött. Ez a példa nem maradt hatás nélkül. A legutolsó hetekben hasonló eredménnyel és hasonló körülmények között folyt le egy többhetes sztrájk. A Mossuli petróleum források termését a világ gazdasági vérkeringésébe juttató Pipe-Line megépítésénél az idegen munkásokon kívül néhány ezer bennszülött bérmunkást is foglalkoztattak. Miután a Pipe-Line építése befejeződött, a tőkés társaság — irásos ígérete ellenére — a bennszülött munkásokat kártalanítás nélkül akarta szélnek eresztetni. A kismimizett belföldi bérmunkások existenciájának kérdését a jaffai szindikátusokba tömörült idegen munkáscsoportok a magukévá tették. A petróleum-tröszt szóba sem akart állni az arab munkások érdekeit képviselő idegen szindikátusok vezetőivel. Erre Jaffa, amely a gazdaságilag ma már rohamosan fejlődő Közel Kelet szívét jelenti, egyik-napról a másikra megszűnt verni. A sztrájk következtében a Közel-Kelet gazdasági vérkeringése több mint három hétig szünetelt. A petróleum tröszt kénytelen volt az ötezer bennszülött munkást a sztrájkoló bizottság által meghatározott kártalanítási összeg ellenében, nem végleg, hanem csak bizonyos időre elbocsátani.

(Kairó)

Gyomai Imre